

Ukázka A:

V hodině občanské výchovy učitelka Marcela probírá s dětmi rizika užívání různých masových médií.

U: Myslíte si, že vám u toho počítače hrozí nějaké nebezpečí?

ŽŽ: Jo, jo!! (celá třída vykřikuje)

U: Tákže. (dává si prst před pusou, ukazuje ticho)

Ž Petr: Že se zaviruje počítač.

ŽŽ: (smích)

U: Že se zaviruje počítač, dobře. Jaké další nebezpečí? Co myslíte?

Ž Dita: Že nám, že nás na seznamce najde nějaký úchylák.

U: Takže narazíte na té stránce na někoho, koho neznáte, výborně. Takže vy přes ten počítač pořádně nevíte, s kým mluvíte, protože se tam může samozřejmě přihlásit pod různým jménem člověk, který má třeba jiný věk oproti vám, takže má asi jiné třeba zájmy. Nemusí vadit, že je starší, když si s vámi povídá, ale samozřejmě taky vám tam hrozí nebezpečí, že teda nevíte, s kým si povídáte, a to, co se tam třeba dozvíte nebo co vám ten člověk navrhuje, určitě někdy nemusí být pro vás to správné. (po celou dobu promluvy učitelky se hlásí několik žáků) Takže v tom případě co máte udělat, víte to? Co byste udělali, kdyby vám někdo přes ten počítač dal nějaký návrh nebo vám tam napsal něco, co se vám nebude líbit. Můžete se nějak bránit?

Ž David: Odepsal bych. (smích ze třídy, šum)

Ž Jana: Já bych ho zablokovala.

U: Takže ho jakoby odstraní. (prst před ústy) No a myslíte si, že byste třeba nemohli udělat víc?

Ž Petr: Mohli.

Ž Dita: Nahlásit to.

Ž Luděk: Najít si ho.

U: Tak asi když ten člověk bude mít takové ty poznámky nebo dotazy é takové, které vám budou připadat, že jsou neslušné, nebo by vám mohlo hrozit nějaké nebezpečí, tak jak tady holky říkaly, že by to mohl být člověk třeba se sexuální úchylkou a podobně. (šum ve třídě)

Ž David: Třeba notorik, že jo.

U: Tak už jste to tady jmenovali, tak já to nebudu opakovat. Tak asi říct rodičům, že se na ty vaše stránky někdo napojil, a případně teda potom to řešit třeba i přes policii. Ono to je těžké vypátrat, kluci, ale lepší je něco udělat než to nechat jenom tak, aby potom se někomu něco stalo. Asi každý víte, o čem mluvím. Že jo? Ták, chce ještě k tomu počítači někdo něco říct? (vyvolává žáka, který se dlouze hlásil)

Ž Jarďa: Že můj tatka vyhodil elektriků. My jsme ted' malovali a on cosi dělal se zásuvkou, a než přišel elektrikář, on to vyhodil a já jsem si neuložil hru a bylo.

U: Ták, já na vás miluju, že máte vždycky konkrétní připomínky (usmívá se), co která babička, co který tatínek a co který, co která maminka. Ták, pojďme zpátky k věci. Ještě něco k tomu počítači? Nechci slyšet, že někomu se odpojil počítač.

Ž Vojta: Já. Třeba zornice, když se na to díváme zblízka, teda dlouho, tak se nám pokazí.

U: Tak, jednak, když jste dlouho u počítače, tak si samozřejmě kazíte zdraví. Tak, správně.

Ukázka B:

Žáci s učitelkou Ivanou procházejí jaz ykové cvičení; měli za úkol doplnit do slov předponu s- nebo z-.

Ž Jaroslav: Zvolit zástupce, z.

U: Dobře, Dominiku.

Ž Dominik: Spočítat hotovost, s.

U: S, dobře. Další, Lucka.

Ž Lucka: Slevit vstupné...

U: Slevit vstupné.

Ž Lucka: z.

U: A jéje. Tak co tam bude, slevit.

Ž Lucka: Asi s.

U: Jak se řekne, jak se napíše sleva?

Žáci ze třídy sborem: S.

U: S, takže od sleva je slovo příbuzné slevit. Takže slevit musíme napsat s. Ale pozor, (otáčí se k tabuli a rozevírá ji) mám tam ještě jeden výraz. Takže podívej se, učili jsme se tvoření slov. (píše na tabuli „sleva – slevit“) Sleva, z toho vzniká výraz slevit. Tím, že vlastně ke kořenu přidám jinou příponu. (naznačuje prstem dělení slova) Ale, jak potom řeknu výraz, něco zlevnit? Jak to mám napsat?

Žáci ze třídy sborem: Z.

U: Ano. (píše na tabuli „zlevnit“). Podívej se, když něco zlevňuji, tak tady už máte jiné písmenko, podívej se. Ano? Učili jste se tvoření slov, sleva a slevit, ale zlevnit je z, takže pozor na to. (ukazuje prstem na různé části slov) (odchází od tabule)

Ž Tomáš: Vždyť to je ale stejné sleva a zlevnit. (ukazuje dlaní blazeovaně na tabuli)

U: Myslíš?

Ž Tomáš: Tak co je tam...

U: (skáče mu do řeči) Asi to není stejné, protože, protože podívej se, při tvoření slov, ano (ukazuje na tabuli, střídavě otáčí hlavu směrem k tabuli a směrem k žákovi), kořen máš tady co? (jde k tabuli, ukazuje na kořen)

Ž Tomáš: slev

U: Dobře, koncovka je -a. Teď k tomu přidám vlastně příponu -it. Ale zlevnit se píše se z. Protože...

Ž Tomáš: (vpadá jí do řeči, předcházející pauza totiž vypadala, jako by učitelka měla celou věc za vysvětlenou) A tam je ten základ co?

U: Prosím?

Ž Tomáš: Tam je ten základ co, u toho zlevnit?

U: Tak co je tady? Zlev a přípona nit.

Ž Tomáš: Tam je slev a tam zlev, tak. (neverbálně dává najevo nespokojenost)

U: No ano, bohužel. Víš co, tady máš pravidla, tak si to najdi (podává mu Pravidla českého pravopisu, Tomáš se otráveně rozhlíží po třídě, žáci se chichotají), ano. Najdi si tam slevit a zlevnit. A za chvíli nám to ukážeš.

Ž Tomáš: No jo.

U: No. Tak, zkusme další, Maruško.

Ž Maruška: Vznést požadavky, vz.

Učitelka pokračuje v procvičování se třídou. Když je cvičení dokončeno, obrací se na Tomáše.

U: Už jsi našel?

Ž Tomáš: (něco huhlá)

U: Našels? Slevit? Které hledáš první? (naklání se nad ním) Anebo zlevnit?

Ž Tomáš: Zlevnit, zlevní, zlevnil něco. (čte z knihy)

U: Zlevnil něco, ano. Tak, zlevnit je, vlastně tam, děcka, funguje pravidlo dokončení děje, ano. Tady tohoto, zlevnit (přistupuje k magnetické tabuli a ukazuje na ní), tady máte tu kartičku, dokončení děje, zlevnit.

Ž Tomáš: No jo, no.

U: No. A slevit sis našel?

Ž Tomáš: Ano, je tam.

U: Je tam slevit?

Ž Tomáš: Jo.

U: Ano? Já už jsem myslela, že jsem teda udělala chybu. Tak, je to dobře. (usmívá se směrem ke třídě)

Ukázka C:

Učitel procvičuje se žáky větnou skladbu. Ve třídě je po celou dobu vysoká hladina hluku. Žáci látku neznají, přestože byla probírána opakovaně.

U: První představení, které jsem v životě viděl, se jmenovalo Kašpárek a Chalupěnka. (chodí před tabulí, pomalu, sem tam se zastaví, kouká do třídy, ruce v kapsách) Tak je to věta jednoduchá, nebo souvětí?

Ž Katka: Asi souvětí.

U: (tahá se za ucho) Souvětí, dobře. Z kolika vět?

Ž Katka: Ze dvou.

U: Ze dvou. První věta bude jaká?

Ž Katka: Ehm, první představení ne, které jsem v životě viděl.

U: To je první věta?

Ž Katka: Asi. (šum ve třídě)

Ž Jana: Já bych řekla, že to je ze tří.

Ž Robert: Jo.

U: Ze tří vět? (usmívá se) (šum ve třídě. Katka se baví živě s dívkami před ní o souvětí.)

Ž Katka: Ale první představení není sloveso. (kuká na kluky vpravo)

U: A před chvílí jsme si řekli, před chvílí nám Kuba řekl (ukazuje na něj), podle čeho se pozná počet vět v souvětí. (opírá se o stůl) Kolik je tam sloves? (Katka zase něco říká klukům vpravo; Kája vyrušuje, otáčí se a hraje si se sluchátky.)

Ž Kuba: Dvě.

U: Hm. Dvě věty, ale, už jsme to měli minule. (souhlasně a zároveň trochu s výčitkou) Kájo, schovej to, jo? (k žákyni, která si hraje se sluchátky)

Ž Kája: Vždyť já tam nic nemám zapnutý. (Má v ruce sluchátka, hraje si s nimi, celá třída se ztiší a sleduje Káju.)

U: (stojí za katedrou) Ale abys to schovala! Já neříkám, že to máš vypnout, ale schovat. Tak ehm...

Ž Katka: Takže, které jsem v životě viděl... (chce se vrátit k probírané větě)

Ž Kája: Ale vždyť s tím nic nedělám ale! (Mává sluchátky, bouchne s nimi o stůl a schovává je do lavice.)

U: Říkám schovat. (potichu)

Ž Kája: A tak není to jedno? (šum ve třídě)

Ž Katka: (chytá se za hlavu) Pane učiteli, takže které jsem v životě viděl?

U: První představení, které jsem v životě viděl, je první věta?

Ž Jana: Ne.

Ž Robert: Jo.

Ž Jana: Tak jo.

U: Ne, vždyť jsme se o tom bavili!

Ukázka D:

V hodině učitele Karla dostali žáci za úkol napsat krátký subjektivně zabarvený popis – téma bylo jen letmo naznačeno (bud' podzim, nebo prostředí třídy). Nyní je učitel žádá, aby své práce přečetli.

U: No, tak zkusíme si pár prací přečíst, doufejme, že něco uvidíme. Jo? Něco uslyšíme zajímavého. Gábino, zkus přečíst, mně se líbí ten nadpis strašně.

Ž Gábina: Barevné období. Na podzim padá krásné, barevné listí. Začíná být sychravo a občas začínají i malé sněhové vločky, vločky. É ... začínají krásné zbarvené stromy do oranžové, zelené a červené. Dříve se stmívá a bohužel píšeme čtvrtletní písemné práce a to nás nebaví. Jinak podzim je krásné období.

U: Jinak podzim je krásné období. Tam jenom, bylo to hezký, byl dobrej ten nadpis, jenom pozor na to slovo začínají, jak to tam bylo dvakrát po sobě. Mě to strašně trklo a zbytečně to přerušilo tu atmosféru. Ona je důležitá u toho ta atmosféra, a když ji nemáte, tak je to špatný. Prostě jsem to nezvládl. Jo? Filipe, zkus to přečíst, co máš.

Ž Filip: Školní prostory jsou zbytečně velké. Je tam depris, depre (smích) depresivní prostředí a hlavně učitelé. Škola má hnusně červenou barvu, zato má dvě tělocvičny. Jsou tam kuchařky, které neumí vařit. (celá třída se směje)

U: Já to, já to řeknu té kuchařce. Počkej jako, ti jednu švihne a bude to. (celá třída se směje)

U: To byl subjektivní. To byla taková těžká technika školy, subjektivní. Jako myslíš, že jako ti způsobují depresi jako učitel? (celá třída se směje)

Ž Filip: Ne, vy ne. Ostatní.

U: Jo? Těma čtvrtletkama, jo?

Ž Filip: Někteří třeba.

U: Někteří učitelé. (úsměv)

ŽŽ: (mluví jeden přes druhého)

U: Dobře, necháme toho. Lukáši, co máš?

Ž Lukáš: Listopad aneb Dušičky mrtvých zvířat. Listopad je hnusný měsíc, protože píšem čtvrtletky, do toho je zima, nemám narozeniny. Ze skříní vylézají dušičky mrtvých zvířátek. Proto je listopad hnusný měsíc.

U: Proto je listopad hnusný měsíc. To už bych tam možná nedával. Ale jinak takto budeme vyprávět. Ty volný myšlenky budeme používat, akorát on se inspiroval tím, co zažil v té hodině, co na něho působilo na té tabuli. Protože tam nenapsal ještě ty tužky, kterými se zabýval většinu v první části hodiny. Ale bylo to taky hezký. Ale tohle byl subjektivní popis. (ukazuje na Lukáše) Jo? I když se to zdá tak zmatený a když bysme to protáhli, tak by to bylo lepší. Ale tohle byl subjektivní popis. Jo? U Filipa taky byl subjektivní popis, u Gábiny, jo? (kroučí rukou na znamení nesouhlasu) Nicméně zatím jsme to jakž takž celkem zvládli. Zkusme ještě jednoho. Zkusme ještě. (hlásí se žák) Ríšo.

Ž Ríša: Třída 7.A. Ve třídě mi není zima, ale spíše horko. Stačí, když se připravujem na čtvrtletku. Třída na mě někdy působí depresivně. Přede mnou sedí Iveta, která je pořád našťavaná, a taky učitel, díky kterému mi čeština nevadí a naopak jako jediný předmět baví. Hodnotím kladně.